

MLADOST

Izhaja 1. in 3. soboto vsakega meseca. □ Celoletna naročnina znaša 2 K, posamezne številke po 10 vin. □ □ □ □ □
Uredništvo: Fr. Terseglav, Ljubljana (Katol. tiskarna). □ □ □ □ □
Upravništvo: Lud. Tomažič, Ljubljana (Katol. tiskarna).

Št. 3.

V Ljubljani, dne 4. februarja 1911.

Letnik IV.

Naša organizacija.

Skrb za fante, ki gredo k vojakom.

Naša organizacija se mora — da ne bomo delali dolgega uvoda — letos lotiti na vsak način jako važnega dela: skrbi za fante, ki gredo vsako leto k vojakom. Trdimo tu dvoje: prvič, da je ta reč tako nujna, da se ne more več odlašati, drugič pa, da je naša organizacija za to že tako pripravljena, da se bo dala vsa stvar primeroma lahko že v tej jeseni izpeljati.

Kar se tiče prvega:

Vojaški stan ima za našo mladino velike nevarnosti. Ne bomo delali veliko besed in omenimo na kratko le glavne. Ze priprava za vojaški stan je taka, da ga ni na svetu stanu, ki bi se grše začel kakor ta. Fantje cele tedne pred naborem popivajo, se od svojih deklet poslavljajo in smatrajo okolnost, da bodo dolgo ločeni, za opravičbo, če to priliko porabijo za greh in druge nerodnosti; če pridejo v mesto na nabor, se dajo v pijanosti zapeljati v beznice in še hujše kraje, ki so večkrat začetek njihovega konca. Če dodenemo, koliko se pri tem zapravi — časih gre ves denar, ki si ga je fant od svoje godnosti do vojaškega leta prislužil, smo s to žalostno sliko pri kraju.

Potem pa vojaška služba sama.

Ne soglašamo s tistimi, ki pri vojaštvu vidijo same slabe strani. To povdarjamo v prvi vrsti zaradi tega, ker skušajo v zadnjih časih izvestni listi tudi med naše ljudstvo zanesti protiarmadno gibanje. Od »Rdečega Praporja« pa do tistega »Domačega prijatelja«, ki se na Češkem tiska in ga tovarna za Vydrovo kavo močno razširja po Slovenskem, se v svobodomiselnem časopisju več ali manj odkrito piše v protivojaškem zmislu. Tega strupenega duha moramo našo mladino skrbno varovati! Vojaštvo je potrebno za obrambo domovine, za vzdrževanje redu v državi, za varstvo postavne oblasti in za izšolanje ljudskega naraščaja v močatosti, prenašanju naporov in disciplini. Tisti, ki pišejo, da so

vojske splošno zločin, vojaštvo pa nepotrebno, ne zasledujejo toliko v resnici človekoljubnih namenov, ampak gre jim v prvi vrsti za to, da poderejo poleg cerkve še tisti zid, ki brani od Boga postavljeno oblast, to je armado. Dolžnost naših voditeljev je, da ne puste med mladino armadi sovražnega duha zanesti, ker bi naredili le uslugo najhujšim sovražnikom katoliške in avstrijske državne misli, ako bi v tem oziru ne imeli oči odprtih.

Kljub temu pa, da nam je obstoj in rast armade zelo na srcu, ne moremo tajiti, da je marsikaj v njej pomanjkljivega, tako da korist, ki jo ima od nje država in ljudstvo, kateremu vzgaja naraščaj v močatosti, včasih ne odvaga škode v drugem oziru. Tudi tu nočemo pretiravati in naravnost rečemo, da je častništvo, zlasti višje, v Avstriji vzorno in da ni res, kar se sliši večkrat govoriti, da Bogu čas krađe. Avstrijski oficir ima veliko dela in truda in je zato povrh še slabo plačan. Tudi razmerje do moštva je dobro in se takozvana trpinčenja vojakov v javnosti večkrat pretiravajo. V verskem oziru se tudi ne moremo preveč pritoževati — pobožnih in moralno vzornih častnikov nimamo v Avstriji malo — razun da se nedelja ne spoštuje tako, kakor bi se morala in da še vedno nismo premagali zastarelega protikrščanskega stališča dvovoja v armadi, čeprav so slučajni dvovoja vednobolj redki in so zadnji čas malodane čisto ponehali.

Nepovoljna pa je naša sodba o sledenjih nedostatkih v naši armadi:

Vojaška oblast polaga premalo važnosti na moralno vzgojo podčastništva. Podčastnik daje nemalokrat vojaku slab zgled, sme zmerjati in preklinjati, kakor se mu zljubi, dasi vojaški predpisi govore tudi nekaj o tem, da se ima versko čustvo moštva, s katerim pa je moralno nujno zvezano, spoštovati, da se mora z moštvom postopati dostojno, kakor se spodobi dostojanstvu človeka in da imajo višji nižjim vseskozi dober zgled dajati. Nadalje se malokateri predstojnik, naj bo sicer še tako dober, ne zmeni, kam vojaki v prostem času zahajajo in pouk, naj se varujejo vsega, kar je za telesno in dušno

zdravje kvarno, je vsekakor pomanjkljiv. Potem je vojaškemu duhovniku premajhen delokrog odkazan in ne ve ne on veliko za vojake, ne oni zanj. Največ pouka dobe vojaki razun od stotnika, če ima kaj zmislja za to (in takih je še zadosti), v moralnem oziru od vojaškega zdravnika, toda odkrito moramo reči, da tudi tu ni vse tako, kakor bi bilo želeli. Glavno je to, da predstojnik uči vojake: *zdržujte se alkohola in varujte se vseskozi in pod vsakim pogojem nečistovanja*, ter jim v tem oziru pomaga, daje nasvete in navaja razloge — ni pa glavno to, da se uči moža, kaj naj stori, da se ga ta ali ona grda bolezen ne bo prijela. Razkladati to reč na široko, ni naša stvar, ampak stvar zdravnika in dušnega pastirja.

V Nemčiji so v armadi v tem oziru veliko pred nami. Tam nimajo vojaških duhovnikov samo za pisarno in za vodstvo vojaških matrik, ampak ondi je tako katoliškimi vojaškimi kaplanom kakor protestantskim pastorejem od vojnega ministrstva *zapovedano*, da imajo vojake pri vsaki ugodni priliki poučevati v verskem in moralnem oziru, jih svariti pred alkoholom in razuzdanostjo in imeti z njimi šolo v kasarni sami ali pa v čitalnici ali v klubu, ki se v vojašnici nahaja. V vojaških klubih se vrše predavanja zoper alkoholizem, zoper npravne pregrehe in se uče vojaki koristnih reči; tudi kvartanje se prepoveduje! Nadalje naroča vsako polkovno poveljstvo za svoje vojake *krščanske časopise* (n. pr. »Soldatenfreund«, katoliške »Sonntagsblätter«, »Nach dem Dienste«, »Parole«, in druge). O kakšnih vojaških čitalnicah in posebnih klubih pri nas še ni govora, ali pa so uvedeni le redkokod. Klafanje se trpi čez mero, pa tudi na to se mora vojaška oblast opozoriti, da ne sme trpeti pornografičnih, nespodobnih knjig v vojašnicah, zakaj če take reči zasleduje oblast med civilnim prebivalstvom, jih mora tudi vojaška oblast med vojaki. Take tičke, ki druge pohujšujejo in kvarijo, bi morali kaznovati, ne pa tolerirati kakor je to dozdej.

Razun tovaršije, pomanjkanja času primerne moralne vzgoje in zanemarjanja poduka v rečeh, ki morejo koristiti vojaku, ko vojaški stan zapusti, n. pr. kmečkega gospodarstva (zadnji čas so se taka predavanja začela uvajati), je fantu v škodo to, da je za vojaški stan tudi, kar se telesnih vaj in discipline tiče, premalo ali nič pripravljen. Kar se prvega tiče, smo zdaj, ko kmečki fantje pri Orlih telovadijo, veliko na boljšem, toda še bolj važno je to, če se fantje pri Orlu navadijo tudi discipline, pokorščine, *samozahtevanja*. Mehkužen, trmast, preveč občutljiv, ali k žalosti nagnjen fant se pri vojakih koj izpodtakne. Ne zna prenašati trdih besedi, osor-

nosti, ki se je predstojnikom včasih ni mogoče izogniti, zbadanja. Začne se upirati, dobi slaba izpričevala, pride v zapor in si s tem pokvari časih celo življenje. Kdor se n. pr. seznanil z garnizijskim zaporom, ta je nemalokrat za vse čase izgubljen, zakaj družba, ki je arestant tam z njo primoran živeti, je taka, da v samem peklu ni veliko slabša. So pa tudi taki, ki se zaporu izmuznejo, to pa zato, ker se dajo od »izkušenih« tovarišev posvetiti v tajnosti takozvanega vojaškega »švindla«; tudi ti so zanič, lažnjivci, neznačajneži, goljufi. Konečno pa ne smemo pozabiti tistih, ki posežejo po moralnem orožju, da storijo življenju konec in tistih, ki zapuste vojaško službo z gnjevom in sovraštvom v srcu. Veliko teh žalostnih posledic bi ne bilo, če bi bili fantje za vojaški stan in njegove napore boljše pripravljeni.

Zato je pač potrebno, da začnemo misliti na to, kako bi naše fante, predno gredo k vojakom, za novi stan dobro pripravili. V Nemčiji se ta stvar od katoliške in protestantske strani v društvih zelo skrbno goji; ta prizadevanja podpira vojaška oblast sama; zlasti pa se briga za to katoliški vojaški škof Vollmar. Na katoliških shodih je skrb za fante, ki imajo iti k vojakom, stalna točka. Navadno se napravijo s fanti, predno gredo cesarja služiti, duhovne vaje, ki se zaključijo s skupnim svetim obhajilom. Lani jih je 15.000 pristopilo k mizi Gospodovi. Pri nas si mislimo to stvar tako-le:

Saj en teden, predno gredo fantje na nabor, naj naša Slovenska krščanska socialna zveza potom svoje podveze Orlov priredi po orlovskih okrožjih, kjer pa teh še ni, po odsekih, kjer pa odsekov ni, po izobraževalnih društvih kot takih in po mladeniških Marijinih družbah vsako leto tečaje za bodoče rekrute, oziroma tiste, ki so sploh na nabor klicani, ker bodo predavanja tudi tistim, ki jih ne potrdijo, koristila. K tečajem morajo imeti pristop tudi tisti, ki niso člani naše mladeniške organizacije, če imajo količjak dobre volje in se jih da potom agitacije za to pridobiti, ker se bodo tem potom dali sploh na našo organizacijo privezati. Če izpočetka ne bo mogoče po vsakem orlovskem okrožju ali pa po vsaki dekaniji potom dekanijskega odbora S. K. S. Z. prirediti rekrutovskega tečaja, naj se jih pa po celi deželi saj nekaj v večjem slogu.

Tečaj naj bi se razdelil v izobraževalni in telovadni del.

Kar se prvega tiče, je treba po našem mnenju teh-le vrst predavanj:

1. V verskem in npravnem oziru z ozirom na tozadevne nevarnosti vojaške službe. Prevzame ga dušni pastir ali pa kak misijonar.

2. Zoper alkohol. Prevzame ga abstinent.

3. Zoper nečistovanje; nevarnosti glede na telesno in dušno zdravje; zoper samoumor. Prevzame ga zdravnik strokovnjak krščanskega mišljenja.

4. Ljubezen do kmečkega dela, da se fant po dokončani vojaški službi vrne na dom; zoper izseljevanje. Prevzame ga strokovnjak v kmečkem in izseljeniškem vprašanju.

5. Berilo vojaka. (Naši listi: »Domoljub«, pripravniki molitveniki, Zlata knjiga, ki naj jo Orli-vojaki vzamejo s seboj, Zlata Doba in Bogoljub, Mladost in Naš Dom itd.)

V telovadskem oziru naj se bodoči rekruti vadijo v Orlovih telovadnicah ta teden temeljne vojaške vaje, katerih ni veliko; potem naj se razlaga nekoliko vojaški službovnik (Dienstreglement, Kriegsartikel etc.), kazenske določbe, zlasti zoper dezertiranje in podobno. Konec naj bi tvorilo skupno Sveto Obhajilo.

Naše organizacije, ki tukaj v poštev pridejo, naj stopijo skupaj in izdelajo program. Prepričani smo, da se bo ta stvar dala, čeprav v manjšem obsegu, že letos izvesti, postati bo pa morala stalna naprava, ki bo vsako leto popolnejša. Pojmo na to hvaležno, primeroma ne težavno in gotovo potrebno delo!

Trobentaštvo in petje.

Marko Bajuk.

V lanski naši »Mladosti« na str. 168 čitam dr. Krekovo misel o velikem slovensko hrvaškem katoliškem taboru, kjer naj bi se zbrali naši akademiki, Orli, vsa Slovenija s svojimi svetnimi in duhovskimi voditelji. Zveza je krasno idejo sprejela in sedaj jo mora v sporazumu z merodajnimi faktorji realizirati.

Duh se mi zatopi v to krasno idejo. Vidim, kot glas trobente vstajenja se razlega klic po vsej Sloveniji. In ljudstvo se zbuja, vrste rastejo, trume se zbirajo. Poglej domovino! Na vseh koncih in krajih se zbuja nje otroci. Jasno je njihovo lice, bistro njihovo čelo, iskro oko, žilava pest, hrabra prsa — vzor junaki so to, prepojeni svetega navdušenja in svetih idej. Trume se zbirajo... Nepregledne so njih vrste, nebrojno njih število, nepremagljiva njih moč, neomahljiva njih zvestoba, odločen korak. Močna je ta falanga, v prvih vrstah cvet naš, naša mladina: akademiki in naši fantje Orli. Kaj hočejo te množice? Kdor si mlačen, kdor omahljiv, vzpni se visoko, pa preglej to množico, polno navdušenja! Kdor si bojazljivec, se bojiš boja, poglej ta pogum, ki ti odseva raz obličje vse množice in vsakega posameznika! Nepregledna

četa, pripravljena za boj, pripravljena za bran svoje očetnjave, čaka neustrpno povelj. Približa se slavnostni trenotek. Tisoč in tisoč žilavih desnic se dvigne v zrak, tisoč in tisoč src se odpre in tisoč in tisoč grl slovesno prisega zvestobo materi svoji, Sloveniji.

Mati, si li videla že kedaj toliko svojih sinov skupaj? Mati Slovenija, si li gledala že kedaj toliko svetega, udanega navdušenja, toliko neomahljive zvestobe? Raduj se! Mi te hočemo braniti, mi smo tvoji ti si samo naša!

* * *

Gotovo bo to najveličastnejši trenotek, ko bodo manifestirale za naše velike ideje nepregledne trume. Teško je bilo že kedaj toliko ljudstva, toliko vernega in dobrega slovenskega ljudstva skupaj kot smemo upati, da ga bo ob tej priliki.

Zato se treba na ta slovesni trenotek kar najskrbneje pripraviti. Zveza Orlov bo tudi nastopila korporativno — malokdo rabi toliko — tako vestne priprave, kot je je treba nam. Na nekaj samo bi rad opozoril kar naj se po možnosti mordo vpošteva. In to se tiče naših Orlov, trobentačev in pevcev.

Trobentači.

Iz zadnjega poročila o občnem zboru Zveze vidim, da ima Zveza danes najmanj 240 trobentačev in najmanj 1887 uniformiranih Orlov. Če primerjamo razvoj Orlov, smemo upati, da se število do meseca avgusta pomnoži vsaj na 2000 uniform in 250 trobentačev. Če računam, da se udeleži slavlja krog 1500 uniform in krog 150 trobentačev, mislim, da ne računam preveč. Vzemimo četo 1500 mož! Ta je približno enaka močnemu regimentu vojaštva v mirnem času. To bo impozantno krdelo, ki bo moglo povsod imponirati in napraviti krasen vtis, kjerkoli se bo pokazalo.

Vprašanje nastane le, kako to krdelo razdeliti in kako porazdeliti trobentače.

Ideja, smisel tabora in cele manifestacije bo, pokazati lepo harmonijo in soglasje cele katoliške Slovenije, manifestirati našo krasno harmonijo, ki preveva vse organizacije od najmanjše do največje.

Glede trobentačev si mislim jaz torej tako. Njih nastop mora biti skladen in primeren slavlju in zgoraj omenjeni misli. Vsa armada bo gotovo deljena v pododelke, ki bodo združeni marširali drug za drugim. Zdi se mi prepotrebno, da se trobentače združi brez ozira na okrožja in odseke v primerne oddelke, ki bi se pridelili posameznim četam. Ako bo vseh Orlov 1500, potem bi kazalo razdeliti jih n. pr. v štiri oddelke po 400 mož — odgorarjali bi recimo bataljonom vojaštva. Vsak oddelek bi dobil krog 40 trobentačev, toliko jih bo bržkone prišlo. Tako bi stopal oddelek za

oddelkom, vsak bi imel pa svoj oddelek trobentačev, ki bi mu trobili menjaje se z drugimi. Natančnejši načrt je seve odvisen od razmer in si ga bode vodstvo samo izdelalo.

Lepo harmonijo uniform, korakanja in slovesni izraz čete bi trobentači kazili, ako bi slabo svirali, gotovo pa ga bodo z lepo ubranim sviranjem zelo povzdignili. Menim torej, naj se poskrbi za to, da se pravočasno pomnoži nekaj primernih koračnic ki naj se razpošljejo posameznim okrožjem in odsekom. Koračnice naj so dvo- ali triglasne, da bo vtis veličastnejši, harmonija popolnejša. Vodstvo kranjskega okrožja hrani tri podobne koračnice, ki so vzete iz narodnih pesmi in prirejene triglasno za navadne rogove. Morda bi bile te, ker so lahke, domače in originalne, primerne.

Da bo mogoča sestava oddelkov trobentačev, treba seveda takoj določiti, kedo naj se uči I., II. ali III. rog trobiti. Pouk naj se vrši, kjer le mogoče pod vodstvom strokovnjakov: n. pr. Ljubljani, v Kranju, na Jesenicah itd. in po okrožjih. Tudi okrožja naj bi poslala tupatam k sosednemu okrožju po enega trobentača v šolo, da bi se varovala bolj enotnost. Vsak trobentač bi se moral natančno in sigurno naučiti svoje melodije.

V Ljubljani bi jih potem po številu glasov porazdelili poljubno med oddelke.

Kako bi lepo trobentanja vtis povečalo in slavnost povzdignilo, si lahko predstavljate. Bratje trobentači, ali se ne bi hoteli pridružiti mojemu nasvetu? Pripomnim naj še to, da so omenjene koračnice posebno lahke in priproste in da večglasno sviranje ne dela več težav kot enoglasno, ker je zelo enostavno. Podvizajte se torej! Sporočite Zvezi po odsekih in okrožjih svoje mnenje in ta vam bo šla gotovo na roko. Le predstavljajte si četo 1500 mož, ki koraka v čveterostopih v dolgih nepreglednih vrstah. Ljudje gledajo občudujejo, vmes pa svira sedaj ta, sedaj oni oddelek trobentačev domačo koračnico.

Pevci.

Slavlje se bo gotovo najlepše začelo in zaključilo z lepo navdušeno pesmijo, ki bi jo pela celamnožica. Več tisoč nas bo skupaj. Slovenci smo v pretežni večini vsi pevci in pevke in radi pojemo, kar nam dokazuje neizčrpni zaklad narodnih pesmi, ki si jih je zložilo ljudstvo ob različnih prilikah. Kjer sta dva Slovenca vesela, pojeta, pa bi takrat ne peli, ko bomo prepojeni najsvejšega navdušenja za pravo stvar!

Zelo potrebno se mi zdi, da se i to pravočasno pripravi. Orli so naša najmočnejša in najtrdnjša organizacija. Ti bodo to misel najlepše uresničili. Zveza stopi v dogovor z akademiki in drugimi merodajnimi faktorji

in preskrbi primerno kompozicijo za slavnostno himno, ki naj se jo razmnoženo razpošlje po vsej Slovenski vsem Orlom, izobraževalnim in pevskim društvom. Himno znaj vsakdo na pamet peti. Ne bo mogoče slavljaja lepše začeti in ne lepše završiti kot s slovesno prisego, izraženo v navdušeni pesmi. Tisoč in tisoč rok se bo dvignilo, tisoč in tisoč src odprlo, tisoč in tisoč grl bo pelo sveto prisego. Kje je slovesnejši trenotek? Kje pomembnejše slavlje? Kdor si mrzel, sem pridi, čuj nas, ogrej se! Kdor si star, pridruži se nam, pomladil se boš! Kar nas je pevcev vse Slovenije, združite se v eni pesmi, ki naj jo čuje mati vsa Slovenija!

Čete vstajajo, trume se zbirajo, da se navdušujejo in dajo navdušenju duška v krepki pesmi. Ta je njih deviza, to njih bojni klic. Zadovoljno zre ves narod, ker gleda v jasnejšo boljšo bodočnost.

Naša izobrazba.

Pogovor s številkami.

Piše J. Primskov.

Prišel mi je v roke »Letopis Zadružne zveze v Ljubljani« za leti 1907 in 1908. Izšel je preteklo leto meseca septembra. Precej velika, po obliki in zunanosti ne posebno prijazna knjiga je to. Ko pa jo človek odpre, se prestraši. Od prve do zadnje strani same številke! Pa kako so lepo urejene. V dolgih predalih stoje kot vojaki. Celi bataljoni! Številke ob straneh, na desni, na levi, navzgor, navzdol, od začetka do konca. Človeku se mora zmešati. Pa bi se mu tudi, ako ne bi bile te številke tako lepo urejene in porazdeljene. Povabim vas, fantje dragi, da se spréhajate nekaj časa z menoj med temi lepimi vrstami. Bomo postali kmalu prijatelji ž njimi. Saj so to naši vojaki. Vojaki iz velike naše gospodarske armade, na katero mora biti naš narod ponosen. To armado, s katero se uspešno bori naš narod za svoj gospodarski, politični in kulturni obstanek. Kako to, bom povedal potem, ko se bom natančneje seznanili ž njimi. Torej pogumno med nje!

»Zadružna zveza« v Ljubljani je izdala ta letopis. Kaj pa je »Zadružna zveza«? Odgovor: kar je našim Orlom »Zveza Orlov« v Ljubljani, to je našim gospodarskim zadrugam »Zadružna zveza«.

Kaj pa so »gospodarske zadruge«? Gospodarske zadruge so tiste organizacije, ki imajo namen delati v svrhu izboljšanja gospodarskega stanja med slovenskim ljudstvom. To so: hranilnice in posojilnice, mlekarne, konsumna društva, kmetijske in strojne zadruge i. dr. Vse take zadruge, ki

imajo namen na podlagi krščanskih načel delati v gospodarsko korist slovenskega naroda, so se združile v središče, »Zadružno zvezo«. Kakor morajo posamezni odseki koncem leta Z. O. poslati natančne odgovore v svrhu sestave statistike, tako morajo tudi posamezne zadruga redno pošiljati svoja letna poročila »Zadružni zvezi«, ki sestavi potem statistiko ali letopis.

Zelo važne gospodarske zadruga so posojilnice. Teh je tudi največ. Poglejmo: Leta 1908 jih je bilo na

Kranjskem	144
Štajerskem	64
Koroškem	1
Primorskem	44
v Dalmaciji	50

Skupaj 303.

Članov so imele 78.150! Tako pride povprečno na eno hranilnico 258 članov.

Hranilnice in posojilnice sprejemajo od ljudi hranilne vloge in dajejo svojim članom posojila. V sprejemanju in oddajanju denarja obstoji denarni promet istih. Poglejmo koliko je znašal leta 1908. Ogromna številka! 213,381.774 K 54 h, z besedami: nekaj čez 213 milijonov.

Sedaj pa poglejma, koliko se je v letu 1908 naložilo denarja pri teh hranilnicah. 26,065.662 K 23 h. To samo v enem letu. Stanje hranilnih vlog pa je znašalo koncem leta 1908 75,466.090 K. Toliko je bilo denarja hranjenega v 303 hranilnicah!

Koliko pa so hranilnice tega denarja posodile? Leta 1908 19,362.543 K 29 h. Ves posojeni denar koncem leta 1908 pa je znašal 55,359.623 K 48 h. Sedaj pa primerjajmo: Hranilne vloge so znašale . . . K 75,466.090—
Posojila so pa znašala . . . K 55,339.623 48

Torej je ostalo naloženega . . . K 20,126.466 52

Marsikdo izmed vas se bo vprašal: Kako je to mogoče, da zaupajo ljudje toliko milijonov tem navidnezo majhnim hranilnicam? Kaj bi bilo, če bi katera »falirala«? Na tako vprašanje je odgovor jako lahak. Jaz trdim, da ni denar nikjer tako varno naložen, kakor ravno v teh naših hranilnicah. To svojo trditev opiram na sledeče razloge. Vse naše hranilnice so zasnovane na načinu »neomejenega poročstva«. To »neomejeno poročstvo« pomeni sledeče: vsak, kdor je član take hranilnice, jamči z vsem svojim premoženjem za vse izgube, ki bi jih hranilnica trpela. Vzemimo en jasen slučaj: vsled malomarnega gospodarstva bi prišla hranilnica do razpada. Njena izguba bi znašala recimo 5000 K. Kdo bo to pokrtil? Člani. Če se ne bi našlo pokritja drugje, bi morali člani toliko skupaj zložiti, da bi bila izguba pokrita.

Kdo jamči torej za teh 75 milijonov, ki jih imajo ljudje po naših hranilnicah naloženih? Za to jamčijo člani teh hranilnic. Koliko pa jih je? Zgoraj smo slišali, da 78.150. Lepo število! Teh 78 tisoč ljudi jamči torej z vsem svojim premoženjem. Če pomislimo, da so člani naših hranilnic navadno pošteni, ugledni in tudi premožni kmečki gospodarji, potem si tudi lahko predstavljamo, da ima teh 78 tisoč članov precej milijonov premoženja. Pa bo rekel kdo, saj so člani lahko nedolžni pri tem, če katera hranilnica »falira«, pa morajo v takem slučaju le plačevati. Res je to! Res pa je tudi, da imajo člani veliko dolžnost, da volijo v vodstvo svojih zadrug take može, na katerih poštenje se popolnoma zaneso. Tako je pri vseh društvih, tudi pri naših odsekih. Odborništvo ne prinaša samo časti, ampak v prvi vrsti delo! Delo pa mora biti pošteno in tako, da se položi o njem lahko vsak dan račun. Pomislimo tudi, da vodijo naše hranilnice po največ duhovniki. Vodijo jih brezplačno, skrbno in z veliko požrtvovalnostjo. Delo duhovnika v soglasju z delom poštenih naših gospodarjev pa prinaša blagoslov nad slovensko ljudstvo.

Prihodnjič bova nadaljevala sprehod med številkami. Mislim, da te sedaj ne bo več strah milijonov. Morda si se sedaj že sprijaznil z njimi. Saj so morda med temi 75 milijoni hranilnih vlog tudi številke tvojih prihranjenih kron.

Lepočutje.

Pomen deklamacije za mladeniča Orla.

(Spisal Š.)

II.

4.) Deklamacija je kakor rečeno umetniško predavanje. Da pa je kaka umetnina zares lepa, ne sme biti v nasprotju s svojim vzorcem v naravi, naravna mora biti. Če paziš, da boš to, kar si se naučil, prednašal popolnoma naravno, to se pravi tako, kakor bi to govoril v neprisiljenem občevanju, pa bo res tudi umetniško; seveda se je treba potruditi, da se človek res v tem smislu v predmet vživi. Vživi, pravim, in res dokler boš smatral to, kar boš predaval, kot tuje in ne popolnoma umljivo, bo deklamacija brezuspešna, mrtva, ne bo kakor bi ti živa prirasla iz srca, ampak kakor mrtva, okorna suknja, ki se odloži. Zato boš natančno premislil stavke za stavkom, tako da boš popolnoma jasno vedel, kaj je hotel pesnik povedati. Videl boš, da so nekatere besede, da so nekateri stavki

bolj važni nego drugi, da jih je torej treba bolj povdariti, njih pomen z glasom označiti. Nehote boš opazil pomen tvorbe stavkov, razmerja glavnih do stranskih. Skratka! ločil boš bistveno od nebistvenega, važno od nevažnega: to pa je pač imenitno miselno delo in gotovo koristna pridobitev.

5.) Ker tako učenje zahteva res veliko pozornost, tako da človek pazi na vsako malenkost, je gotovo, da se boš privadil pravilnejši pisavi slovenskih besed in, kar je tudi važno, polagoma se boš priučil pravilno staviti ločila v svojo pisavo. Iz ljudske šole vem, da nimaš tega znanja in če se na ta ali podoben način ne potrudíš — pa tudi vprašaj koga! — boš imel celo življenje s tem križ. Ločila (vejica, pika itd.) se stavijo po določeni pravilih, ki se ravno opirajo na pod 4.) naznačeni razloček med bistvenim in nebistvenim, važnim in nevažnim, med celoto in celoto, med celoto in njenimi deli. To ti bo gotovo napravilo mnogo veselja; vse rajši boš potem v prostih urah prijel za pero in dopisoval v svoje glasilo.

6.) Nadaljno korist ti nudi vsebina in oblika v širšem pomenu in obsegu. Saj ima vsaka pesem, če je lepa, lepo vsebino, ki zadovolji razum in da prijetno snov spominu in domišljiji, kar je pač važno, saj veš, da človek mora vedno kaj misliti; če mu dobrega zmanjka, pa se žalibog le prerad peča z nekoristnimi, ali celo grešnimi mislimi: v takih trenutkih se spomni na kaj lepega, kar si kdaj čital, ali na pamet se učil! Elegantna, praznična obleka pesmi — mislim namreč zunanjo obliko, v kateri je sestavljena — zadovolji razum in blaži srce po svojem nasprotju od vsakdanje nevezane (prozaiške) govornice drugih spisov. Če je pesem res lepa, jo nehote vzljubiš, kajti v kljub umetni obliki razodeva vendar ponižno preprostost in tako daleč nadkriljuje vsakdanjo časopisno govornico, ki je polna tujih besed in tuje navlake in prav zaraditega tudi nič manj nego umetna. Menim, da ne pretiram, ako trdim, da je to velikega vzgojnega pomena!

7.) To točko sem že hotel izpustiti, pa vendar jo pripišem, glasi se: Pri tem ali onem se vzbudi zmisel za pesnikovanje. Sicer menda orel ne spada med ptice — pevke, pri Orlu pa to ni izključeno. Saj vam je znano, da imamo Slovenci veliko narodnih pesmi, ki so jih zložili pevci, ki so bili manj izobraženi nego ste vi. In koliko narodnih pesnitev nahajamo drugod! Gotovo je, da nekatera taka pesniška dela visoko prekašajo umetne pesmotvore, bodisi po natančnem opazovanju in izčrpanju narodnega življa, za čigar ohranjenje mora Orel nositi sveto skrb („Zlata knjiga“ 102, 10.) Hotel sem nato samo opozoriti, ker vem, da v marsikom spe lepe, stvariteljne moči, ki jih je treba vzbuditi.

Naj končam! Morda se ti zdi, da sem potrošil preveč besed za tako malenkost. Morda! Toda da se razumeva! Pokazati sem ti hotel ob zgledu deklamacije ne samo to, kar velja o deklamaciji posebej, ampak ob enem tudi, kako važna so razna vzgojna sredstva, ki ti jih nudi izobraževalno društvo, dasi jih na prvi pogled morda podcenjuješ. Pokazati sem ti hotel, da je potrebno, da se željno oprimeš vsakega pripomočka, da se izobražiš in vzgojiš, pa tudi, da moraš to delo vršiti vztrajno, razumno in brez prenačljenja.

Nagrobni kamen brata **Franca Svetličiča**, predsednika Orla v Idriji, † 16. jan. 1909.

Naši fantje.

Nasvet.

(Piše Orel.)

Pri nas na Gorenjskem je že stara navada, da mora fant, ki se namerava oženiti — torej ženin — dati mladeničem tiste vasi, kjer si je izbral nevesto, pred poroko nekaj odškodnine. Pri nas ta denar imenujemo »tolar«, drugod pa ne vem kako. Jaz si razlagam to odškodnino na sledeči način: Fantje v vasi imajo nekako »oblast« nad domači-

mi dekleti. Varovati morajo njih čast pred svetom. Ženin, ki hoče dobiti ženo, jo mora odkupiti od fantov, kakor je čisto lahko sklepati tudi iz sledečega: Ženin, ki ne bi hotel dati zahtevane vsote, smejo fantje na sredi ceste zakuriti ali napraviti kaj sličnega, ko se pelje k poroki. To je pa že samo na sebi neolikano, ako bi bilo tudi sicer dovoljeno, da se zakurijo stare cunje in morebiti še mrhovina, kar sredi ceste. Pa se vrnimo nazaj k »tolarju«. Fantje torej »vzdignejo tolar«, kakor pravijo. Kaj pa potem? Žalibog, da se je ukoreninila navada in prepričanje, da se mora ta denar, naj bi si bilo karkoli, zapiti in zaplesati. Žalostno, a je resnično. Denarja — »tolarja« pa se dobi različno veliko. Celó po 50 kron od enega ženina! Ali ni škoda denarja, ki gre po grlu, drugi dan pa je vse čez v celi vasi bolno in čisto »iz viže«, kot se pobahajo ubogi nevedneži večkrat še celo sami. Namesto da bi šli veseli in zdravi jutraj na delo, pa vstanejo-okrog poldne klavrni kot bolniki. Popoldan pa se zbero zopet kje, da se pogovore o nezrečenem sinočnem veselju in nadaljujejo isto žalostno pesem: piti in plesati, pa zopet piti in plesati. Človek bi se zjokal ob pogledu na tako izgubljeno dušo, ako bi vse solze vsaj malo pomagale.

Cisto gotovo že več — predragi brat Orel, ko čitaš, kaj nameravam reči. Polagal bi vsem bratom sledeče na srce: Bodimo veseli, toda si moremo li misliti boljše veselje, kakor če stopimo v nedeljo popoldne v telovadnico in tam napravimo par lepih vaj, čili in zdravi? Tisto popivanje, ki traja kar cele ure, to pa si ne moremo misliti, da bi bilo veselje! Namesto, da bi tisti »tolar« pognali po grlu, nesimo ga in porabimo ga za napravo telovadnega orodja ali kaj sličnega, tako da bodo tudi naši nasledniki lahko kaj imeli od tega!

Odseki.

Dobrepolje. Prav neradi v »Mladosti« polemizujemo, naj bo s komurkoli, ker imamo drugega pametnega dela zadosti. Ampak če se nam kje pokaže hinavščina v prav ostudni obliki, pa se res težko zdržimo. Liberalci naj v imenu božjem zavajlja in dela sitnosti, ampak če pride nasprotstvo zoper nas iz vrst takih, ki hočejo naši biti, ne bomo molčali. Že lani smo v »Mladosti« podrezali v neko sršenovo gnezdo pri nas, da je potem precej časa šumelo po naši okolici. Glavni sršen je brenčal in brenčal in iskal Orlov, da bi jih opikal, pa glej šmenta! prišli so ljudje in so mu izdrli želo. Bolelo ga je; par dni ni mogel k sapi. In kar bi ne bil nihče pričakoval, se je zgodilo: Šel se je ta brenčelj pokoriti! Merodajnim faktorjem je pisal tako sporno pismo, da se nam je skoraj smilil, ko smo tisto pisano — polno solzá — brali. Še bolj pa smo obžalovali in pomilovali neupogljivega junaka, ko smo izvedeli, da je točil krokodilove solze in ni hotel iz Ljubljane, dokler mu jih niso izprali. Mi, ki sršena dobro poznamo, že tedaj nismo verjeli njegovim obljubam, vendar smo se morali vsled našega krščanskega načela — odpustiti tudi nasprotniku — udati. Da smo pa imeli mi prav, nam je dokaz zadnji zbor nekega tukajšnjega društva, kjer je »naš mož« zopet zmerjal Orle s srakami ter se bahal s tem, da jih je prepodil iz šole. Vprašamo naše merodajne ljudi, ali boste še dolgo verjeli dalje takim »pristašem« S. L. S., ki imajo našega prepričanja toliko, kolikor ga gre v orehovo lupino, delajo pa se naše na debelo; že vedo, zakaj. Takim »strankarjem« boste pa že enkrat morali povedati odkrito, kar jim gre, če ne, si bomo sami škodovali.

Sodražica. Naš telovadni odsek je imel v nedeljo 8. januarja svoj občni zbor. Delujoči kakor tudi podporni člani so bili polnoštevilno zbrani. Br. Lavrenčič, dosedanji predsednik, je v vznešenih besedah pozdravljaj zbrane Orle in jih bodril k vstrajnemu delu. Naznanil je mej drugim občnemu zboru, da je

bil odbor prisiljen enega člana izključiti; ta ukrep so zborovalci soglasno odobrili. Mesto enega smo pridobili tri nove člane. Br. načelnik je predlagal, da naj se v prihodnje bolj goje predavanja, enako tudi petje in predvsem telovadba. Obžaluje, da so se zadnji čas člani preveč omejili na dramatično polje. Iz tajnikovega poročila posnemamo, da je v pretečenem letu odsek večkrat javno nastopil, in sicer pri slovesnih cerkvenih obhodih, pri ustanovitvi podružnice »Slov. Straže« — pri tej priliki se je zbralo v Sodražici do 100 Orlov — nadalje se je udeležil blagoslovitve društvenega doma v Loškem potoku in ustanovitve telovadnega odseka pri Sv. Gregorju. Dvakrat je napravil javno telovadbo. Vsakokrat je navzoče občinstvo odobravalo njegov nastop. Blagajniško poročilo pa svedoči, da ima odsek mnogo prijateljev, ki istega, če treba, tudi gmotno podpro. Hvala jim! Pri volitvi odbora so se po večini izvolili stari odborniki, le podnačelnika in tajnika smo dobili nova v osehah br. Ivana Cvar in g. kaplana Viktorja Kragl. Odbor je sprejel svoje časti, s temi pa tudi svoje dolžnosti. Brat Zadnik je predlagal g. župnika častnim članom, čemur so navzoči soglasno in navdušeno pritrdili. Ako še omenimo, da se je telovadnega odseka spomnil v daljni Ameriki bivajoči vrli član br. Fran Cvar z lepim novoletnim darilom, smo za danes s svojim dopisom pri kraju.

Rakek. Že dolgo časa nismo poročali o naših Orlih in o društvu, kako se prav krepko razvija. Zato hočemo sedaj malo omeniti. Dne 15. t. m. se je vršil drugi občni zbor, na katerem smo izvolili sledeče: Franc Matičič, načelnik; Jernej Pavlin, predsednik; Franc Matičič, prvi podpredsednik, Franc Ivančič, blagajnik; Franc Dovjak, tajnik; Anton Milavec in Slava Fatur, odbornika. Telovadba se vrši trikrat na teden in sicer v torek, četrtek in v sobotah. Prav vestno prebiramo knjige, in sicer »Zlato knjigo«, »Knjigo o lepem vedenju« in »Mladeniško organizacijo«. Vadimo se moreško, prostje in redovne vaje, rajalni pohod in drugo. Krepko naprej!

Hrušica. Od našega občnega zbora poročamo še sledeče: Brat predsednik je pozdravil navzoče in podal splošen pregled pretečenega leta. Brat tajnik je poročal o sejah, kakor smo že zadnjič čuli, jih je bilo 8. Bile so vselej dobro obiskane od odbornikov. Članov šteje naš telovadni odsek 15 rednih in 102 podporna člana. Pri vseh prireditvah K. s. izobraževalnega društva so nastopali naši Orli dobro, samo pri predstavah ni bilo mogoče vsem ustreči. Brat blagajnik je poročal, da je bilo denarnega prometa 380 K 60 vin, dohodkov ter 276 K 61 vin. stroškov, v blagajni je gotovine 103 krome 99 vin. Brat načelnik poda kratko poročilo o telovadbi. Vaj smo imeli 40, odkar smo dobili malo večji prostor za telovadbo pri g. Iv. Boltatu v Štepanji vasi. Telovadci so se še dovolj udeleževali telovadnih ur. Glede izletov in javnih telovadb, katerih smo se udeležili po naših skromnih močeh, smo že v zadnji številki pisali. Potem smo si izvolili sledeči odbor: predsednik Pavčič Franc; podpredsednik Petrič Janko; kaplan pri sv. Petru; tajnik Bokav Anton; blagajnik Čerin Lovrenc; odborniki Hribar Janez, Potokar Janez, Keber Janez, Bricelj Janez; pregledovalca računov Potokar Jakob, Janežič Franc. Načelnik Bokav Anton; podnačelnik Bokav Franc. Sedaj pa dragi bratje Orli, zavedajte se svojih dolžnosti, pa ne samo v besedah, tudi v dejanju je treba pokazati, da gremo neustrašeno naprej. To naj bo naše geslo: Vsi za enega, eden za vse!

Solkani. Dne 8. januarja je imel naš telovadni odsek Orel svoj I. redni občni zbor, na katerem so bili izvoljeni v odbor sledeči bratje: Fran Bitežnik, predsednik, Boltar Albert, blagajnik, Natlačen Alojzij, zapisnikar, Jug Alojzij, Gorjan Ivan in Kancler Anton, odborniki, Srebrnič Jožef, načelnik, Saksida Ivan, podnačelnik, za gospodarja je bil imenovan Jožef Srebrnič. Občni zbor izreka zahvalo vsem podpornikom, ki so dosedaj darovali skupno 102-20 K. Bog daj mnogo posnemovalcev! Zadnji čas se je med

nami »Orel« jako poživil, ima redne vaje, in sicer dvakrat na teden, kojih se vsi člani z malimi izjemami redno udeležujejo. Vsako nedeljo se razlaga »Zlata knjiga Orlov«. V kratkem naročimo drog in bradlje.

Uredniški pogovor.

Brat J. Z. v G. Tvojim vprašanjem se prav nič ne čudim. Živiš v kraju, kjer imaš priliko ne toliko opazovati, pač pa večkrat čitati o delu nasprotnikov. Opozorim te na eno nevarnost, ki si ji izpostavljen: ne veruj vsega, kar čitaš v nasprotnem časopisju! Veruj prav malo! Papir je strašno potrpežljiv in prenese vse — najlepše, pa tudi najbolj gnusne stvari. Tvoje zadnje pismo mi daje povod, da se odkrito in jasno razgovorim o vprašanju, katero se zdi tebi v naši vrstah še nerešeno. Odkrito in jasno: Ljubezen do domovine, do naroda, in obramba proti našemu narodnemu nasprotniku. Kaj nam je domovina? »Vdova, tožna, zapuščena in mati toliko otrok; s krvjo, solzami napojena, ki bol pozna, le nič dobrot.« Ne! To je domovina iz prejšnjih, žalostnih dni. Iz dni, ko je liberalni advokat in liberalni trgovec jemal v zakup vse delo in vso ljubezen do domovine. Domovina — vdova, tožna in zapuščena — to je domovina iz tistih dni, ko se je v znamenju ljubezni do domovine popivalo in plesalo po slovenskih čitalnicah in je edino slovenski duhovnik v tistih časih skušal v teh organizacijah delati tudi kulturno. Plačilo za to svoje delo je bila brca in postavljanje pred vrata. Nam ni domovina vdova, temveč mlada nevesta, lepa kot malokatera, zaročena s poštenim, lepim fantom — slovenskim narodom. Sirna zemlja z mogočnimi planinami, velikimi ravninami, lepa na Gorenjskem, divna na Štajerskem, mila na Goriškem, krasna na Primorskem in Koroškem, polna prirodnega bogastva, katero daje kot doto svojemu ženinu. To nam je domovina s svojimi belimi mesti in trgi in nizkimi kmečkimi hišami. In narod? Vse slovensko ljudstvo! Velika družina, ki obsega od študiranelega gospoda do revnega delavca in do zadnjega pastirja v gorski vasi vsakogar, ki hoče pošteno živeti in pošteno delati za-se in za svoje drage. Velika, mogočna družina je to, ki izključuje iz svoje srede samo tistega, ki misli, da je vsled svojega študiranja ali bogastva nekaj več in si zato domišljuje, da je poklican sejati med svoje sorojake samo nevero in sovraštvo do cerkve in duhovščine. To je slovenski liberalec in svobodomislec! Za te ni prostora in ga biti ne sme med družino slovenskega naroda, ako nečemo, da postane iz mlade neveste, naše domovine, res prekmalu »vdova, tožna, zapuščena in mati toliko sirot.« Delo za narod! Ti kažeš na nasprotnike, na njihove prireditve in na tiste lepe besede, ki jih pišejo po svojem časopisju o tem delu. Ne pozabljaš milijonskih zapuščin in tisočev dohodkov od veselja in zabav, prirejenih v znamenju dela za narod. Prijatelj počasi! Ali si pogledal kdaj natančneje v naše delo za domovino? Ali si opazoval delo naše duhovščine, našega dijaštva in preprostih naših fantov in deklet v političnih, gospodarskih in izobraževalnih organizacijah? Ali si slišal kdaj o naših shodih in predavanjih, o naših knjižnicah in o našem časopisju? Ali si pogledal kdaj v milijonske številke, s katerimi se ponašajo naše gospodarske organizacije? Ali si slišal kdaj, da se je v naših vrstah do nezavesti popivalo in plesalo v znamenju dela za domovino in narod? Ne! toliko pa Ti povem, da jih poznam sto in sto, ki si trgajo od ust, ki žive skromno in ubožno radi svojega dela za domovino. In posebej delo slovenskega Orla za domovino? To delo je zelo preprosto, pa zelo važno. Obstoja v samo-

vzgoji. Povedali smo tolikokrat, da se nam ne zdi potrebno ponavljati, da imamo edini namen, vzgojiti slovenske fante v poštene in značajne može, da bodo kot pošteni in značajni stali kdaj na čelu slovenskih domov — zibelki slovenskemu narodu. To je vse! Malo, pa veliko! — Če naši nasprotniki v znamenju ljubezni do domovine blatijo našo organizacijo po shodih in časopisih, če blatijo naše prireditve, zasmehujejo in zaničujejo tiste, katerim smo vdani, če obmetavajo s psovki naše vzore — prosto jim! To njihovo početje je samo znamenje, da ne razumejo našega dela za domovino, kakor niso razumeli svojega. Da njihovo delo ni bilo pravo, govori: propad njihove politične stranke, propad njihove gospodarske organizacije in tudi propad njihovega izobraževalnega dela. Propad na vseh koncih in krajih. Morebiti porečeš: Pa se bodo naši nasprotniki poboljšali in začeli tudi oni razumno delati za narod. Bog daj! pravim, ampak če se hočejo poboljšati, morajo nehati biti liberalci in okleniti se morajo krščanske ljudske misli! Zakaj liberalizem je protinaroden sam po sebi, četudi ta ali oni liberalni posameznik »za narod čuti«. Liberalizem je proti ljudstvu, proti temu, da bi si majhni ljudje pomagali, da bi se dvignili »nižji sloji«, da bi se okrepil kmet. Liberalizem skrbi edinole za inteligenco, za uradnike in za učitelje. Narodu pa s tem ni pomagano. Kdor hoče, da se narod osvobodi in postane samostojen ter srečen, mora v prvi vrsti gledati, da dvigne in okrepi maso ljudstva. Zato pa je glavno sredstvo krščanska izobrazba, gospodarska moč, demokratična politična zavednost, blagostanje vseh slojev. To je desetmilijonkrat več vredno, kakor en milijon, zapuščen teži ali oni šolski družbi. Ne uradnik, ne šola ni naš izveličar, ampak za tem mora stati krščansko, zavedno, srečno ljudstvo, če ne, zidamo vse na pesku. Uradnik in šola moreta kaj k temu pripomoči, glavno nista; če sta pa šola in uradnik za nič, ljudstvu še škodujeta. Ko sta nam liberalni uradnik in učitelj gospodovala, smo na vsej črti lezli nazaj, čeprav smo vpili kakor babilonski lintveni, da smo narodni. Za narod moramo sploh s pametjo delati in ne z ustmi, ne samo s srcem. Nemcev ne smemo povsod posnemati — ti lahko kričijo in razbijajo, mi pa se moramo v tem oziru ravnati po onem Kristusovem izreku: Bodite modri kakor kače! Od čustev se mi ne smemo dati premagati, ampak s tihim delom organizirati naše majhne ljudi do zadnje bajte, saj ni še vseh dni konec in tisti Nemci, ki so slabe volje, bodo dobili čez mero od nas povrnjeno, s pametnimi bomo pa v miru živeli kakor se spodobi krščanskim narodom. Liberalizmu pa tudi nič ni za narodnostni mir, on narode drugega proti drugemu hujska in draži. Kdo je kriv, da je danes večina avstrijskih Nemcev kakor zverine? Liberalizem! Mi pa se nečemo pozveriniti, ampak pošteno delati za napredek našega ljudstva. In največ bomo storili zanj, če liberalizem pobijemo, ki bi naše ljudstvo rad poberačil in z narodovo krvjo redil svojo kompanijo ljudi! Prijatelj! s temi ljudmi iti skupaj, pomeni pisati slovenskemu ljudstvu smrtno obsodbo, tudi v narodnih stvareh! Narodu bo le krščanska ljudska misel znago izvojevala. Še en svet: za liberalne časopise se nič zmeniti, na njihove napade niti z eno besedico odgovoriti: to je najbolj modro. Naši liberalci so kakor tista baba, ki so jo v vodnjak vrgli in ker ni mogla več govoriti, je pa v vodi še jezik vun pomolila in z njim pomigala. Tako je, če se človek ozira na pisanje teh ljudi in »Narodu« ali pa »Jutru« in »Domu« odgovarja. Če je še kak tepec, ki jim verjame, naj jim, tepcev nam itak ni treba, naj k liberalcem grejo, da jih bo več. — Kar se narodnega vprašanja tiče, pa dobro preštudiraj in se na pamet nauči poglavja: Ljubezen do ljudstva in narodne dolžnosti Orla v naši »Zlati knjigi!«

X.